

Zasady harcerskiego zachowania.
Podstawy musztry i ceremoniału harcerskiego
zagadnienia wybrane.

KURS BRĄZOWO – ZIELONYCH SZNURÓW
HUFIEC SULĘCIN ZHP

Wybrał i pracował na podstawie:
ZASAD MUSZTRY I CEREMONIAŁU HARCERSKIEGO
Wprowadzonych Rozkazem Naczelnika ZHP L. 5/97 z dnia 20 maja 1997 r.

hm Jerzy Lasota

ZASADY HARCERSKIEGO ZACHOWAN

Harcerski styl.

- Harcerz zawsze zachowuje się zgodnie z zasadami zawartymi w Przyrzeczeniu i Prawie Harcerskim.
  - Harcerz jest uprzejmy, kulturalny, rycerski, pogodny i zdyscyplinowany.
  - Harcerz wchodząc do harcówki czy innego pomieszczenia na spotkanie wita zebranych, zatrzymując się w drzwiach, pozdrowieniem „Czuwaj”.
  - Harcerz występując w mundurze wygląda schludnie i czysto, zgodnie z "Regulaminem mundurów zuchów, harcerek, harcerzy, instruktorek i instruktorów Związku Harcerstwa Polskiego" i "Regulaminem odznak i oznak zuchowych, harcerskich i instruktorskich Związku Harcerstwa Polskiego".
-
- ⇒ Harcerz i harcerka nosi nakrycie głowy zgodnie z zapisem w „Regulaminie mundurów zuchów, harcerek, harcerzy, instruktorek i instruktorów”.
  - ⇒ Przebywając w pomieszczeniach harcerze i harcerki zwyczajowo występują bez nakrycia głowy. Uczestnicząc w uroczystościach religijnych – Mszach św., harcerze zdejmują nakrycie głowy, harcerki pozostają w nich.
  - ⇒ W czasie uroczystości oficjalnych, państwowych, harcerskich i innych harcerze i harcerki występują w nakryciach głowy.
  - ⇒ Tradycje poszczególnych drużyn, szczepów, hufców czy chorągwi określają zwyczaj noszenia regulaminowych nakryć głowy w czasie harcerskich spotkań i zbiórek, takich jak ognisko, kominek, bieg harcerski itp.

Przełożony, podwładny, starszy, młodszy

1.1. Harcerz w stosunku do innych harcerzy może być przełożonym lub podwładnym, starszym lub młodszym.

2.2. Przełożonym jest harcerz (instruktor), który na podstawie postanowień przepisów organizacyjnych lub decyzji przełożonych wyższych szczebli odpowiada za czynności służbowe innych harcerzy (instruktorów).

➤ **Ma on prawo do:**

- wydawania rozkazów lub poleceń innym harcerzom,
- kierowania służbą i działalnością podległych mu harcerzy.

Harcerz (instruktor), który jest przełożonym, powinien mieć wyższy lub równy swoim podwładnym stopień harcerski (instruktorski). Przełożony ma obowiązek swoim zachowaniem dawać przykład zdyscyplinowania, odwagi, wytrwałości, sumienności i kulturalnego postępowania.

2.3. Podwładnym jest harcerz (instruktor) podporządkowany przełożonemu. Podwładny powinien mieć tylko jednego bezpośredniego przełożonego.

2.4. Starszym jest harcerz (instruktor), który ma wyższy stopień harcerski (instruktorski), a młodszym ten, który ma niższy stopień harcerski (instruktorski).

2.5. Rozmowa z przełożonym, podwładnym

Zwracając się do przełożonego, podwładnego a także równego stopniem, harcerze (instruktorzy) posługują się słowem “**druhu, družno**”, np. “**družno komendantko / druż komendancie (...)**”, “**druhu harcmistrzu (...)**”, “**druhu Andrzeju (...)**”, “**družno Danuto (...)**”. Harcerze i instruktorzy witając się i żegnając używają pozdrowienia “Czuwaj”.

Przedstawianie się

Harcerz, przedstawiając się przełożonemu lub starszemu stopniem, **podaje swoją funkcję, stopień, imię, nazwisko i przydział służbowy**, np.: „Druhu **harcmistru, zastępowy** 105 Drużyny imienia Alka Dawidowskiego, *tropiciel Jan Kowalski*”.

➤ Przedstawiamy się:

– Podchodząc do przełożonego lub starszego stopniem, który nas nie zna:

- po komendzie podanej w naszym kierunku „Druh / druhna ? ”

☆ Podajemy pełnioną funkcję, stopień, imię, nazwisko i przydział służbowy (jednostkę organizacyjną niższego szczebla od tej, którą reprezentuje przełożony).

➤ Przykłady:

✦ przedstawiamy się druhowi naczelnikowi – “Drużynowy 100 DH hm Jan Nowak Chorągiew Gdańska ”;

✦ przedstawimy się komendantowi hufca – “Zastępowa trop. Iwona Nowak., 23 DH ”.

Meldowanie się

Harcerz i/lub instruktor na wezwanie przełożonego melduje się podchodząc do niego, stając w postawie zasadniczej i mówiąc: “ **Druhu harcmistrzu, wywiadowca Jan Kowalski** ” lub “ **Druhu Naczelniku, drużynowy Jan Kowalski** ”.

Meldunek składa również harcerz przełożonemu po wykonaniu rozkazu (zadania) zgodnie z zasadami musztry.

Oddawanie honorów

Oddawanie honorów i odpowiadanie na nie jest miłym, tradycyjnym obyczajem harcerskim. Jest zewnętrzną oznaką dyscypliny harcerskiej, szacunku dla przełożonych i kolegów. Jest to wyraz dobrego, harcerskiego wychowania.

Harcerzy instruktorów obowiązuje wzajemne oddawanie sobie honorów zgodnie z zasadami musztry.

5.1. Podwładni oraz młodsi stopniem harcerskim oddają honory pierwsi, a harcerze równi stopniem – jednocześnie.

Harcerze i instruktorzy są zobowiązani oddawać honory:

- ⇒ prezydentowi RP,
- ⇒ prezesowi Rady Ministrów,
- ⇒ fladze państwowej *w czasie jej podnoszenia i opuszczania*, sztandarom wojskowym, sztandarom organizacji społecznych, banderze wojennej *w czasie jej podnoszenia i opuszczania*,
- ⇒ przed Grobem Nieznanego Żołnierza,
- ⇒ przed miejscem upamiętnionym bohaterską walką i męczeństwem narodów, jeżeli są tam wystawione wojskowe lub harcerskie posterunki honorowe,
- ⇒ *pogrzebom z asystą honorową.*

- 5.2. Fladze państwowej oraz sztandarom wojskowym, sztandarom organizacji społecznych, banderze wojennej, pogrzebom z asystą honorową *harcerze oddają honory przez salutowanie, po zatrzymaniu się i zwróceniu frontem do flagi, sztandaru, bandery lub konduktu pogrzebowego.*
- 5.3. W czasie oficjalnego grania hymnu państwowego, hymnów innych państw, hymnu ZHP harcerze, instruktorzy występujący indywidualnie *przyjmują postawę zasadniczą, a jeśli są w nakryciu głowy - salutują.*
- 5.4. W miejscach, w których daną osobę spotyka się kilkakrotnie w krótkich odstępach czasu, honory *oddaje się tylko podczas pierwszego spotkania.*
- 5.5. Jednostki organizacyjne w ugrupowaniu rozwiniętym lub marszowym oddają honory:
- *prezydentowi RP,*
  - *prezesowi Rady Ministrów,*
  - *sztandarom wojskowym, sztandarom organizacji społecznych,*
  - *przed Grobem Nieznanego Żołnierza,*
  - *w czasie grania hymnu państwowego, hymnów innych państw, hymnu ZHP i podnoszenia lub opuszczania flagi państwowej,*
  - *pogrzebom z asystą honorową.*
- 5.6. Jednostki organizacyjne oddają honory w ugrupowaniu rozwiniętym i marszowym na komendę prowadzącego kolumnę. *Honory oddaje prowadzący kolumnę, poczet sztandarowy, instruktorzy funkcjni występujący poza szykiem.*

ZASADY MUSZTRY

Musztra jest jednym z elementów zbiórek harcerskich.

Właściwie stosowana ma istotne znaczenie w harcerskim wychowaniu. Musztra usprawnia działania organizacyjne, stanowi oprawę uroczystości harcerskich. Zwiększa bezpieczeństwo i porządek, wprowadza dyscyplinę.

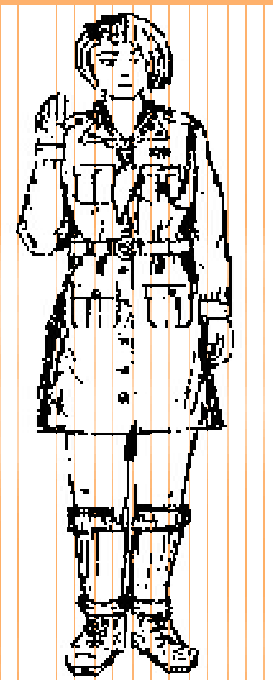
Musztra harcerska oparta jest na wybranych elementach **musztry wojskowej**, są w niej także elementy typowe dla zajęć harcerskich. Układ tematyczny „**Zasad**” odbiega jednak od schematu „**Regulaminu musztry wojskowej**”. Wiąże się to ze sposobem nauczania musztry w podstawowej jednostce harcerskiej, jaką jest drużyna.

Kolejność prezentowanych zagadnień jest tak dobrana, aby mogła stanowić dla drużynowego swoisty program nauczania. Nie są zalecane zbyt długie zajęcia z musztry, natomiast konieczna jest systematyczność i dokładność.

Do nauki kolejnego elementu musztry należy przechodzić wówczas, kiedy poprzedni jest dobrze opanowany. Zaleca się nauczanie musztry zgodnie z zasadą: **opis z wyjaśnieniem i pokaz z ćwiczeniem**.

Przestrzeganie „**Zasad musztry**” obowiązuje harcerki, harcerzy, instruktorki i instruktorów ZHP.

Wybrane zasady mogą być stosowane także przez gromady zuchowe, lecz tylko w trakcie uczestnictwa w uroczystościach harcerskich.

KOMENDA

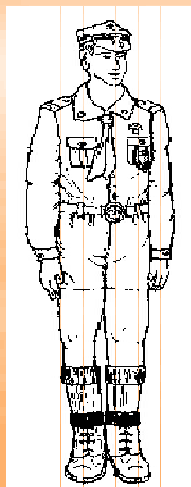
1. **Komendę wydaje się w postawie zasadniczej**, z miejsca z którego jest najlepiej odbierana. Zaleca się, aby prowadzący stawał przed frontem lub na prawym skrzydle szyku. Dowodzić należy z takiej odległości, aby móc objąć wszystkich wzrokiem.
2. **Komendy składają się z zapowiedzi i hasła lub z samego hasła. Zapowiedź zwraca uwagę, uprzedza wykonawców, co nastąpi; hasło jest znakiem wykonania.**
3. **Na zapowiedź komendy przyjmuje się postawę zasadniczą**, po **haśle** wykonuje polecenie.
- **Zapowiedź** podaje się wyraźnie, głosem donośnym, przeciągając ostatnią zgłoskę.
- **Hasło** podaje się po krótkiej przerwie, głośno, wyraźnie, krótko i dobitnie.

Przykład:

„ **W** lewooo **ZWROT** ”
„ **Kolej**nooo **ODLICZ** ”
„ **Na wprost** **MARSZ** ”

4. **Rozpoczęcie zajęć z musztry** lub **przejęcie dowodzenia** przez inną osobę wymaga podania zapowiedzi "**Na moją komendę...**". Istotne jest również, aby **siedzącej grupy** harcerzy nie stawiać na "**BACZNOŚĆ**", ale najpierw podać odpowiednią komendę.
5. W takim przypadku komendy mogłyby brzmieć następująco: „ **Drużyna/kurs/druhny i druhowie POWSTAŃ!!!** ” lub "**Na moją komendę, drużyna POWSTAŃ**".
6. **W dwuszeregu ZBIÓRKA**". Prowadzący musztrę musi mieć świadomość, **że błędnie podanie komendy** budzą konsternację wśród harcerzy, obniżając równocześnie autorytet prowadzącego.
7. Jedynym ratunkiem w takiej sytuacji jest podanie komendy "**WRÓĆ**". Umożliwia ona cofnięcie błędnie podanej komendy, jak i przerwanie niewłaściwie wykonanej czynności.
8. Na komendę "**WRÓĆ**" harcerze przyjmują poprzednią postawę.

MUSZTRA INDYWIDUALNA - POSTAWA ZASADNICZA

Postawa zasadnicza wyraża gotowość do przyjęcia, wykonania i podawania komendy. W postawie zasadniczej harcerz stoi nieruchomo. Ciężar ciała spoczywa na obu stopach. **Pięty złączone, stopy lekko rozwarte** (*mniej więcej na szerokość własnej stopy*). Brzuch lekko wciągnięty, klatka piersiowa lekko wysunięta przez swobodne cofnięcie ramion do tyłu. Ramiona na równej wysokości, położone równoległe do linii frontu.

Ręce opuszczone swobodnie wzdłuż tułowia, dotykają uda nasadą dłoni oraz złączonymi i wyprostowanymi palcami. Głowa lekko podniesiona, wzrok skierowany na wprost, usta zamknięte .

Postawę zasadniczą harcerz przyjmuje: *na zapowiedź* każdej komendy, np. "*W prawo...*", "*Do dwóch...*", "*W szeregu...*", "*Do... (Hymnu)!*", na komendę "**BACZNOŚĆ**".

Stojąc w rozproszeniu harcerze wykonują zwrot w kierunku wydającego komendę (*frontują*). Harcerze **ustawieni w szyku** *nie frontują*, przyjmują postawę zasadniczą bez względu na ustawienie prowadzącego, w szyku po wykonaniu komendy "**ZBIÓRKA**". Po podaniu przez prowadzącego komendy "**W (szyk, miejsce) ZBIÓRKA**" harcerze w szybkim tempie podążają na wskazane miejsce i ustawiają się w postawie zasadniczej. Szyk nie musi być sformowany dokładnie. Dopiero po podaniu komendy "**SPOCZNIJ**" harcerze powinni pokryć i wyrównać, **w czasie oddawania honorów w miejscu**. Przed oddaniem honoru należy zaakcentować postawę zasadniczą i pozostać w niej do czasu wykonania pozdrowienia skautowego lub salutowania, w czasie składania meldunku i przy oficjalnym przedstawieniu się. Składanie meldunku i oficjalne przedstawienie się należy rozpocząć po dokładnym przejściu postawy zasadniczej oraz po zakończeniu oddawania honorów, podczas podawania komendy w miejscu. Podający komendę ściąga na siebie uwagę, wszyscy go obserwują, w związku z powyższym należy przykładowo przyjąć postawę zasadniczą. W tej postawie pozostaje się do zakończenia wydawania komendy, z wyjątkiem możliwości poruszania się przy komendzie określającej wykonanie zbiórki, np.: "**Za mną, w marszu, w kolumnie dwójkowej ZBIÓRKA**".

MUSZTRA INDYWIDUALNA - POSTAWA SWOBODNA

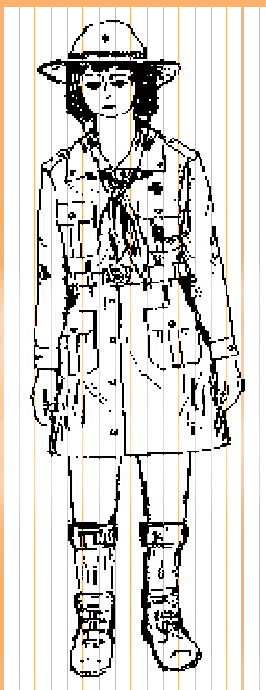
Postawa swobodna jest formą odpoczynku harcerza.

Przyjmując postawę swobodną, wysuwa się **energicznie lewą nogę do przodu, o połowę długości stopy**. Ciężar spoczywa na prawej nodze. Ręce opuszczone swobodnie. W tej postawie harcerz może poprawiać umundurowanie, zmieniać położenie nóg. Drużyny zwyczajowo mogą

przyjmować odmienną postawę swobodną, np.:

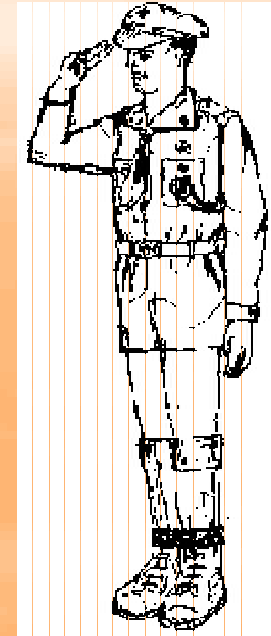
w lekkim rozkroku ze skrzyżowanymi rękami z tyłu tułowia. Dotyczy to tylko zbiórek w gronie

drużyny/szczepu i nie może mieć miejsca w czasie innych wystąpień.

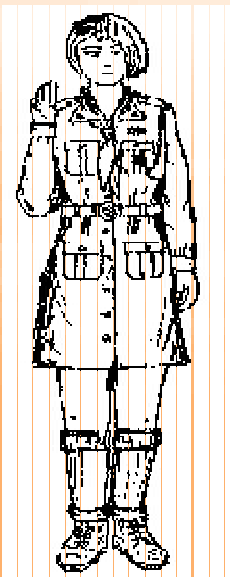

MELDOWANIE

- Meldowanie polega na złożeniu zwięzłego sprawozdania z przebiegu wykonanej czynności danej jednostki harcerskiej, czynności własnej lub celu przybycia.
- Przełożonemu podajemy swoją funkcję, a starszemu swój stopień. **Meldunek powinien być składany zgodnie z zasadą minimum słów, maksimum treści.**
- **Przykłady:**
- **"Druhu komendancie, drużynowy Jan Nowak melduje 15 DH podczas biegu harcerskiego,**
- **"Druhu harcmistrzu, wędr. Iwona Nowak. melduje swoje przybycie,**
- **"Druhu instruktore, zastępowy Marta Nowak melduje zastęp WILKI 15 DH na apelu, stan 8".**
- Kiedy nie jest możliwe rozpoznanie funkcji (**w pierwszej kolejności**) bądź stopnia przyjmującego meldunek, zwracamy się **"Druhu instruktore,..."**.
- Podczas meldowania przełożonemu, który zna meldującego, można złożyć meldunek bez podawania swojej funkcji, stopnia, nazwiska, np. **"Druhu drużynowy, melduję patrol 15 DH gotowy do zajęć, stan 8"**.
- Meldunek można poprzedzić harcerskim pozdrowieniem **"Czuwaj!"**.

ODDAWANIE HONORÓW W MIEJSCU

Honory oddaje się w postawie zasadniczej.

Będąc bez nakrycia głowy harcerz zwraca głowę w kierunku przełożonego, jednocześnie wznosząc prawą rękę zgiętą w łokciu do wysokości barku. Dłoń ułożona przodem, z kciukiem położonym na paznokciu małego palca, z trzema palcami środkowymi uniesionymi w górę.

W nakryciu głowy harcerz zwraca głowę w kierunku przełożonego, jednocześnie podnosząc najkrótszą drogą prawą rękę do daszka.

Palec wskazujący i środkowy powinny być wyprostowane i złączone, pozostałe palce złączone i przyciśnięte kciukiem.

Wystającą część palca środkowego przykłada się:

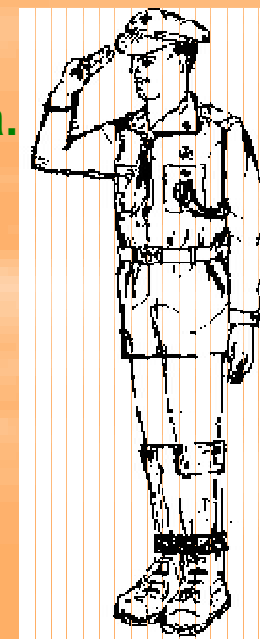
- do brzegu daszka rogatywki/kapelusza skautowego,
- do obrzeża beretu/furażerki, nad zewnętrznym kątem prawego oka.

Dłoń zwrócona ku przodowi, łokcie na prawo w skos.

Po oddaniu honoru harcerz opuszcza energicznie rękę w dół z jednoczesnym zwrotem głowy na wprost.

Jeżeli harcerz ma niesprawną prawą rękę, to w celu oddania honoru przyjmuje postawę zasadniczą, frontuje i wykonuje energiczny skłon głowy.

Harcerz/instruktor przyjmujący honory ma obowiązek na nie odpowiedzieć

ZWROTY

Zwroty w miejscu wykonuje się na komendę "***W prawo/lewo/tył ZWROT***".

Na ***zapowiedź komendy*** harcerz przyjmuje postawę zasadniczą.

Na ***hasło "ZWROT"*** wykonuje obrót na dwa tempa.

Przy zwrocie w lewo: ***tempo pierwsze obrót na obcasie lewego buta i na czubku prawego buta***, ***tempo drugie najkrótszą drogą dostawia energicznie nogę pozostawioną w tyle***.

Przy zwrocie w prawo ***odwrotnie***. Zwrot w tył wykonuje się ***przez lewe ramię***.

SZYK

Szyk jest to ustalone regulaminem ustawienie harcerzy w celu wykonania wspólnych działań.

➤ Rodzaje szyków:

- **zbiórkowy** - szereg, dwuszereg, trójszereg itd.,
- **marszowy** - rząd, kolumna dwójkowa, kolumna trójkowa itd.

➤ OBJASNIENIA - SZYK

Elementy szyku:

- **front** - *kierunek ustawienia harcerzy,*
- **skrzydło** - *prawe i lewe zakończenie szyku,*
- **odstęp** - *oddalenie między harcerzami wzdłuż frontu,*
- **odległość** - *oddalenie między harcerzami w głąb szyku ,*
- **czoło kolumny** - *przednia część kolumny,*
- **koniec kolumny** - *tylna część kolumny,*
- **kierunkowy** - *harcerz, do którego pozostali równają i dostosowują swój ruch.*

Przyjmuje się, że jest to harcerz na prawym skrzydle czoła kolumny.

Drużynowy może wyznaczyć na **kierunkowego harcerza** zajmującego inną pozycję, np.: *na lewym skrzydle, przed szykiem.*

Do kierunkowego pozostali równają i dostosowują swój ruch.

- **zamykający** - *harcerz maszerujący jako ostatni.*

Przyjmuje się, że jest to harcerz znajdujący się w ostatnim szeregu kolumny, na lewym skrzydle. Drużynowy może wyznaczyć innego zamykającego i polecić mu np.: *zajęcie pozycji tuż za szykiem.*

MUSZTRA ZESPOŁOWA - WYKONYWANIE ZBIÓREK

Na komendę "*Drużyna/zastęp - BACZNOŚĆ*" wywołana grupa:

- przyjmuje postawę zasadniczą, **jeżeli stoi w szyku**,
- przyjmuje postawę zasadniczą i frontuje, **jeżeli stoi w rozproszeniu**.

Przykłady dalszych komend do ustawienia drużyny.

W szyku zbiórkowym:

- "*W szeregu, frontem do mnie - ZBIÓRKA*",
- "*W dwuszeregu, na poprzednim miejscu - ZBIÓRKA*",
- "*W trójszeregu, na drodze, frontem do bramy, prawe skrzydło na wysokości słupa - ZBIÓRKA*".

WYKONYWANIE ZBIÓREK c.d.

W szyku marszowym:

- "W rzędzie - ZBIÓRKA",
- "W kolumnie dwójkowej, czołem do mnie - ZBIÓRKA",
- "W kolumnie trójkowej, na drodze, w kierunku mostu, czoło na wysokości słupa – ZBIÓRKA".

Po podaniu **komendy określającej wykonanie zbiórki**, prowadzący może poruszać się w celu precyzyjnego określenia miejsca zbiórki.

Po podaniu **zapowiedzi** na przykład:

- "W szeregu, frontem do ...", może : **przenieść się na miejsce, gdzie ma stanąć drużyna, wskazać ręką miejsce zbiórki i dalej w postawie zasadniczej podaje hasło "ZBIÓRKA"**.

Przy podaniu zapowiedzi "**Za druhem ...**" - można wskazać druha, za którym grupa ma maszerować, i dalej w postawie zasadniczej podaje się **hasło "MARSZ"**.

Hasło "ZBIÓRKA" należy tak podać, aby harcerze szybko zareagowali na podaną komendę.

Istotne jest szybkie przemieszczenie się harcerzy i ustawienie szyku po podaniu komendy "**SPOCZNIJ**".

Przykłady do sformowania szyku w marszu:

- "W rzędzie, za mną, w marszu - ZBIÓRKA",
- "W kolumnie dwójkowej za druhem komendantem w marszu - ZBIÓRKA".

Po podaniu komendy harcerze szybkim krokiem dołączają z tyłu do prowadzącego szyk.

RÓWNANIE I KRYCIE

Równanie oznacza ustawienie harcerzy - każdy szereg w jednej linii do prawoskrzydłowego, z zachowaniem kilkucentymetrowych odstępów.

Odstęp w sposób praktyczny mierzy się **szerokością dłoni** na wysokości łokcia.

Krycie oznacza ustawienie harcerzy - każdy rząd w jednej linii do czoła, z zachowaniem **metrowych odległości**. Odległość w sposób praktyczny mierzy się **wyciągnięciem wyprostowanej ręki do pleców harcerza**, którego kryjemy.

ODLICZANIE

Po podaniu komendy "**... - ODLICZ**" harcerze pierwszego szeregu szyku zbiórkowego zwracają **głowy w prawo**, z **wyjątkiem prawoskrzydłowego**. Prawoskrzydłowy zaczyna odliczanie zwracając głowę w lewo i podaje "**Raz**". Pozostali odliczający zwracają energicznie głowy z prawej na lewą stronę, podając kolejne liczby, po czym zwracają głowę na wprost i przyjmują postawę swobodną. Harcerze kolejnych szeregów zwracają uwagę na podaną przez ich poprzedników liczbę, która także ich dotyczy, i wraz z nimi przyjmują postawę swobodną. Odliczanie w szyku marszowym odbywa się poprzez zwrot głowy w lewo i podanie liczby do tyłu, do kolejnego harcerza w rzędzie. Pozostałe elementy analogicznie jak w szyku zbiórkowym. Ostatni odliczający podaje głośno liczbę w kierunku wydającego komendę. Przy komendzie "**Kolejno - ODLICZ**", jeżeli szyk jest niepełny, **lewoskrzydłowy/zamykający** ostatniego szeregu, po odliczeniu, zwraca głowę w kierunku wydającego komendę i głośno melduje "**Niepełny**". W celu dokonania odliczenia grupy nie jest konieczne wychodzenie przed szyk. **Dowodzący może wykonać wykrok z jednoczesnym zwrotem w lewo, stojąc pod kątem prostym do szyku.**

Przesunięcie szyku

Aby przesunąć szyk do przodu, podajemy komendę:
"*Drużyna, krok (liczba kroków), na wprost - MARSZ*".

W celu przesunięcia szyku do tyłu podajemy komendę: "*Drużyna, krok w tył - MARSZ*".

Aby przesunąć szyk w bok lub kilka kroków w tył, należy przed podaniem ww. komendy zmienić front szyku.

OBJASNIENIA - WYKONYWANIE ZBIOREK

Na komendę "**Drużyna / zastęp - BACZNOŚĆ**" wywołana grupa:

- przyjmuje postawę zasadniczą, jeżeli stoi w szyku,*
- *przyjmuje postawę zasadniczą i frontuje, jeżeli stoi w rozproszeniu.*

Przykłady dalszych komend do ustawienia drużyny.

W szyku zbiórkowym:

- "*W szeregu, frontem do mnie - ZBIORKA*",
- "*W dwuszeregu, na poprzednim miejscu - ZBIORKA*",
- "*W trójszeregu, na drodze, frontem do bramy, prawe skrzydło na wysokości słupa - ZBIORKA*".

W szyku marszowym: - "*W rzędzie - ZBIORKA*", - "*W kolumnie dwójkowej, czołem do mnie - ZBIORKA*", - "*W kolumnie trójkowej, na drodze, w kierunku mostu, czoło na wysokości słupa - ZBIORKA*".

Po podaniu komendy określającej wykonanie zbiorki, prowadzący może poruszać się w celu precyzyjnego określenia miejsca zbiorki.

Po podaniu *zapowiedzi*, np.: "*W szeregu, frontem do...*", może

- *przenieść się na miejsce, gdzie ma stanąć drużyna,*
- *wskazać ręką miejsce zbiorki i dalej w postawie zasadniczej podaje hasło "ZBIORKA".*

Przy podaniu *zapowiedzi* "*Za druhem...-*" można wskazać druha, za którym grupa ma maszerować i dalej w postawie zasadniczej podaje się hasło "**MARSZ**".

Hasło "ZBIORKA" należy podawać tak, aby harcerze szybko zareagowali na podaną komendę. Istotne jest szybkie przemieszczenie się harcerzy i ustawienie w postawie zasadniczej, natomiast precyzyjne ustawienie szyku po podaniu komendy "**SPOCZNIJ**".

Przykłady do sformowania szyku w marszu:

"W rzędzie, za mną, w marszu - ZBIÓRKA",

"W kolumnie dwójkowej za druhem komendantem w marszu - ZBIORKA".

OBJAŚNIENIE - ROZEJŚCIE SIĘ

Na komendę "**ROZEJSC SIE**" harcerze opuszczają szyk w dowolnym kierunku.

Na komendę "**W tył - ROZEJSC SIĘ**" harcerze wykonują *zwrot w tył, przez lewe ramie i rozpraszają się*.

Prowadzący może podać precyzyjnie - kierunek lub miejsce, gdzie harcerze po rozejściu mają się udać, np.: "**W kierunku lasu - ROZEJSC SIE**", "**Do namiotów - ROZEJŚĆ SIĘ**".

WSTĘPOWANIE I WYSTĘPOWANIE

Przykładowe komendy do wystąpienia z szyku:

- "*Druh Nowak, do mnie - WYSTĄP*",
- "*Wyróżnieni, do druha komendanta - WYSTĄP*",
- "*Wyczytani, do linii zbiórek - WYSTĄP*".

Reguła **trzech kroków** na samo **hasło "WYSTĄP"** nie obowiązuje w przypadkach, kiedy nie jest możliwe zachowanie tej odległości. Wówczas wystarczą dwa, a nawet jeden krok, w zależności od sytuacji. Po wystąpieniu harcerza

wywołanego z pierwszego szeregu. **Harcerz wywołany z drugiego szeregu wykonuje mały krok lewą nogą i dotyka swego poprzednika, który wykonuje krok w skos, w prawo do przodu (w uzasadnionych sytuacjach w lewo do przodu).**

Wywołany wykonuje drugi, mały krok, równając się z pierwszym szeregiem, i występuje.

W tym czasie poprzednik wraca na swoje miejsce wykonując krok w skos, w lewo do tyłu. Gdy wywołany wykonuje komendę "WSTĄP", następują analogiczne czynności.

Komendy "**WSTĄP**" i "**WYSTĄP**" można podawać - **również grupie harcerzy.**

Harcerze z pierwszego szeregu oraz z drugiego - nie stojący obok siebie - występują jednocześnie.

Harcerze z drugiego szeregu - stojący obok siebie - wykonują kolejno, zaczynając od prawego.

Na komendę "WSTĄP" harcerze wracają na swoje miejsca jednocześnie lub w kolejności występowania z szyku.

Przy wywołaniu harcerza z czoła lub z drugiego szeregu szyku zbiórkowego. Harcerz wywołany z trzeciego (lub dalszego) szeregu szyku zbiórkowego/marszowego na komendę "WYSTĄP" przechodzi za plecami harcerzy swojego szeregu, na prawą stronę szyku.

Następnie, maszerując wzdłuż skrzydła/kolumny, występuje przed front/czoło szyku.

Harcerz może przejść na lewą stronę szyku na wskazanie prowadzącego lub jeżeli będzie to zdecydowanie krótsza droga do wystąpienia. Wstępowanie w ww. przypadkach następuje analogicznie do występowania.

OBJASNIENIA - ODLICZANIE

Po podaniu komendy "**.... - ODLICZ**" harcerze pierwszego szeregu szyku zbiórkowego zwracają głowy w prawo, z wyjątkiem prawoskrzydłowego.

Prawoskrzydłowy zaczyna odliczanie zwracając głowę w lewo i podaje "**Raz**".

Pozostali odliczający zwracają energicznie głowy z prawej na lewą stronę, podając kolejne liczby, po czym zwracają głowę na wprost i przyjmują postawę swobodną.

Harcerze kolejnych szeregów zwracają uwagę na podaną przez ich poprzedników liczbę, która także ich dotyczy, i wraz z nimi przyjmują postawę swobodną.

Odliczanie w szyku marszowym odbywa się poprzez zwrot głowy w lewo i podanie liczby do tyłu, do kolejnego harcerza w rzędzie.

Pozostałe elementy analogicznie jak w szyku zbiórkowym.

Ostatni odliczający podaje głośno liczbę w kierunku wydającego komendę. Przy komendzie "**Kolejno - ODLICZ**", jeżeli szyk jest niepełny, **lewoskrzydłowy / zamykający** ostatniego szeregu, po odliczeniu, zwraca głowę w kierunku wydającego komendę i głośno melduje "**Niepełny**".

W celu dokonania odliczenia grupy nie jest konieczne wychodzenie przed szyk.

Dowodzący może wykonać wykrok z jednoczesnym zwrotem w lewo, stojąc pod kątem prostym do szyku.

OBJASNIENIA - PRZESUNIĘCIE SZYKU

W celu przesunięcia szyku na odległość większa niż krok podajemy komendę:

- "*Drużyna X kroków na wprost - MARSZ*" lub
- "*Drużyna na wprost - MARSZ*", "*STOJ*".

Aby przesunąć szyk w tył na odległość większą niż krok, należy podać komendy:

- "*W tył - ZWROT*", "*X kroków na wprost - MARSZ*",
- "*W tył - ZWROT*" lub powtarzać kilkakrotnie komendę "*Krok w tył - MARSZ*".

Krok w tył wykonuje się *lewą nogą*.

Aby przesunąć szyk w bok, podajemy komendy:

- "*W prawo / lewo - ZWROT*",
- "*X kroków na wprost - MARSZ*" lub „
- „*Na wprost - MARSZ*", "*STOJ*",
- "*W prawo / lewo - ZWROT*".

APEL DRUŻYNY/ZGRUPOWANIA/OBOZU

W celu ustawienia *drużyny/zgrupowania/obozu* prowadzący podaje komendę „*Na moją komendę, drużyna/obóz w ... (Szyk, miejsce) - ZBIÓRKA*”.

Na zbiórce *drużyny/zgrupowania/obozu* można przyjmować swój obrzędowy szyk, odmienny od niniejszych zasad. Jeżeli *drużyna/zgrupowanie/obóz* ma wcześniej ustalone miejsce i szyk apelowy, to prowadzący może podać komendę: "*Drużyna/zgrupowanie/obóz do apelu - ZBIÓRKA*".

Przed rozpoczęciem apelu prowadzący może wydać komendę "*Zastępowi - przygotować zastępy do apelu*", co zobowiązuje zastępowych do dokonania poprawy umundurowania zastępu i odliczenia stanu osobowego.

Po sformatowaniu szyku przy sobie, prowadzący może przyjąć różne warianty dalszego postępowania:

Zwraca głowę w lewą stronę - do podania komendy "*SPOCZNIJ*",

Wykonuje wykrok w lewo skos - na przykład do podania komendy "*Kolejno ODLICZ*" lub "*BACZNOŚĆ*" przed meldowaniem przełożonemu, występuje przed szyk i dalej prowadzi apel.

Celem przyjęcia meldunku prowadzący podaje komendy: "*Drużyna BACZNOŚĆ, Zastępami MELDOWAĆ*". *Zastępowi* natychmiast wychodzą z szyku i najkrótszą drogą podchodzą do prowadzącego. *Ustawiają się na 2-3* kroki przed prowadzącym, tak aby znalazł się on przed środkiem szyku.

Po *jednoczesnym oddaniu honorów* prowadzący podaje komendę "*SPOCZNIJ*" i przechodzi na prawe skrzydło meldujących, poruszając się bokiem (maks. 2 kroki) lub stosując wykonując marsz i zwroty.

Ww. zasady mają zastosowanie, jeżeli **meldunek składają minimum trzy osoby**. Dobrym obyczajem jest, aby w czasie składania meldunku przez zastępowego, **zastęp samoczynnie przyjmował postawę zasadniczą**. **Przy dwóch meldujących** prowadzący nie stosuje powitania z meldującymi, nie podajemy komendy "**SPOCZNIJ**", ale od razu odbierania meldunki, a zastępy pozostają w postawie zasadniczej. Kończący meldunek i kolejny meldujący oraz prowadzący oddają honory jednocześnie. Po odebraniu ostatniego meldunku prowadzący staje przed środkiem szyku i po jednoczesnym oddaniu honorów podaje komendę "**WSTĄP**". **Meldujący** najkrótszą drogą wracają do swoich zastępów.

Prowadzący podaje komendę "BACZNOŚĆ" i składa meldunek **najważniejszej** osobie na placu. **Po złożeniu meldunku** może nastąpić okrzyk: "**Druhny i druhowie, CZUWAJ**", "**Czuj, czuj - CZUWAJ**" lub inny zwyczajowy danego środowiska. **Nie należy stosować meldowania 3-stopniowego**. **Nie podajemy też** komendy "**Na prawo/na lewo/raport/sztandar/itp. - PATRZ**".

Komendę "**BACZNOŚĆ**" podaną na apelu **należy rozumieć jako patrzenie w kierunku, gdzie dzieją się rzeczy ważne**. Dalej następuje odczytanie rozkazu przez prowadzącego lub osobę wyznaczoną. **Dobrym obyczajem jest**, aby osoby wyczytane w rozkazie odpowiadały "**SŁUŻBA**", (dotyczy **zgrupowania/obozu**); **nie dotyczy** to przypadku odczytania kary.

Kolejnym elementem uroczystego apelu drużyn/zgrupowania/obozu jest podniesienie **flagi/bandery** wraz z **odśpiewaniem hymnu**. Do podniesienia flagi może być wyznaczona pojedyncza osoba (flagowy) lub poczet flagowy 3 - osobowy. Poczet powinien zająć miejsce poza szykiem, najlepiej naprzeciwko masztu. **Prowadzący podaje komendę "Druh .../Poczet, do podniesienia flagi - WSTĄP"**. Wyznaczone osoby najkrótszą drogą podążają w kierunku masztu, ustawiając się jeden krok przed masztem, a flagowy sprawdza, czy wcześniej przygotowana flaga jest gotowa do natychmiastowego podniesienia.

Prowadzący podaje komendę "**BACZNOŚĆ - do hymnu Związku Harcerstwa Polskiego**". Lub samo "**BACZNOŚĆ**", jeśli podniesienie flagi ma nastąpić bez śpiewania hymnu.

Flagowy wykonuje krok do przodu w kierunku masztu i podnosi flagę. W tym czasie nw. osoby oddają honory (salutują):

- **asystujący przy podnoszeniu flagi,**
- **dowódcy grup stojących w szyku,**
- **nie pokryci instruktorzy stojący w szyku,**

Instruktorzy nie stojący w szyku, po uprzednim zwróceniu się w kierunku masztu.

Osoby oddające honory nie śpiewają hymnu, a wszyscy zwracają głowy w kierunku masztu. Czas podnoszenia flagi powinien być zsynchronizowany z czasem śpiewania hymnu. Jeżeli flagowy zakończy czynność w trakcie śpiewania, wykonuje krok w tył, przyjmuje postawę zasadniczą i salutuje. Po zakończeniu hymnu pada komenda "**BACZNOŚĆ**", po której:

- oddający honory przestają salutować,
- instruktorzy nie stojący w szyku wracają do poprzedniej postawy, wszyscy przyjmują postawę zasadniczą, zwracając głowę na wprost.

Jeżeli dalsze czynności uroczystego apelu nie wymagają zachowania postawy zasadniczej, prowadzący podaje **komendę "SPOCZNIJ"**, po której **flagowy/ poczet** wykonuje samoczynnie w tył zwrot.

Na komendę "Druh... /Poczet - WSTĄP" wyznaczone osoby najkrótszą drogą podążają na poprzednie miejsce. Wieczorne apele z reguły nie zawierają wszystkich ww. elementów uroczystego apelu, a komendę **"... Do podniesienia flagi ..."** zastępuje komenda **"... Do opuszczenia flagi ..."**.

W drugiej części apelu następują przemowy, podczas których głos powinien być udzielany według ważności pełnionej funkcji. Prowadzący nie poprzedza każdej czynności komendą **"BACZNOŚĆ - SPOCZNIJ"**.

Po zakończeniu apelu:

Na komendę "BACZNOŚĆ - zastępowi odmaszerować - SPOCZNIJ" osoby stojące w szyku przyjmują postawę swobodną i czekają na decyzje zastępowych, a osoby stojące poza szykiem udają się w dowolnym kierunku;

Na komendę "BACZNOŚĆ - (kierunek) rozejść się - SPOCZNIJ" wszyscy wykonują zwrot w podanym kierunku, przyjmują postawę swobodną i rozchodzą się

**Dziękuję za uwagę.
Czuwaj.**